

פגישה שכזאת במרתף

הלחם לצדי — או מנגד? / את זאת לא אדע לעולם. / כה דומים בניאדם אחר-מוות, / ואחד הוא ציבעו של הדם.

אך ידעתי — היתה לו אמה, / גם ידעתי — היה לו אב, / אישם יושבים ומבכים הם / את הבן שיצא ולא שב.

האם — בנך יגע ונח לו, / בין פירחי השדה הוא נדמם, / ואני אז לבנך שם הצדעתי / כי היה היה — אדם.

אינדיאנים

בהרי שומרון

ראיתי את "הרב" מאיר כהנא בסרט. בחיי. הסרט נקרא האמיצים, והוא הוקרן על מירקע הטלוויזיה ביום הרביעי שעבר. זה היה מערבון שיגרתי על חיליה-הפרשים של ארצות-הברית בימי מלחמות האינדיאנים. הסתכלתי בו ומחשבותי נדדו, כאשר לפתע זה קרה.

מאיר כהנא הופיע על המסך. כמו שהוא. פרצוף, זקן, עיניים מטורפות — כמו שהוא.

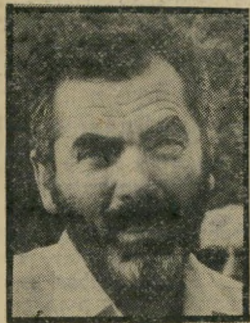
הדמיון המדהים לא הצטמצם בחזות החיצונית. כהנא שבסרט היה ראש של קבוצת מתנחלים, שונאי-אינדיאנים, רוצח-מין-המארב, מטורף, תסביך-נחיתות מהלך על שתיים. הוא התחזה לקצין קרבי, אף שמעולם לא היה בקרב, והתכתש עם הקצינים האמיתיים, שמילאו את חובתם. בקיצור, כהנא אמיתי.

יתכן שהדבר לא היה מעורר בי מחשבות נוספות, לולא קראתי כמה ימים לפני כן ספר שעדיין לא הופיע. זהו סיפורה של אשה אמריקאית בשם גרייס האלסל, שנקרא מסע לירושלים. גרייס זו חיתה בקרב המתנחלים בגדה המערבית, ואחר-כך בקרב הפלסטינים. היא מתארת בספר את הסיכסוך בממדים אנושיים — מה אומרים האנשים משני הצדדים, מה הם מרגישים, כיצד הם חיים. מה מריץ אותם.

בולטים בתיאור שלה המתנחלים שבאו מארצות-הברית. גרייס האלסל מניחה להם לדבר — צעירים וצעירות מן המיכללות האמריקאיות, שנפלו שם בשבי מיקססה-שווא של הציונות האכזרית.

קראתי את דיבריהם, הסתכלתי בכהנא שבסרט, ולפתע תפסתי דבר שהרגשתי בו מזמן, אך שלא יכולתי לאתרו: הרי הצעירים האמריקאיים האלה באו הנה כדי לשחק כאן מישחק של המערב הפרוע!

הם גדלו בארצות-הברית, שם היו חשופים משחר ילדותם למיתוס של המערב, לסרטים ולסיפורים על האנשים חקשוחים ש-

כהנא

כבשו עולם חדש, שהשי- מידו את האינדיאנים הרעים, שקיבלו על עצמם תלאות ויסורים כדי להגשים את החלום האמריקאי בערבות נוואדה ואיידהו וקולוראדו.

היהודים האלה אימצו לעצמם את המיתוס הזה, אך הרגישו שאין הוא שייך להם. הם רצו להיות בו, ואז באה הבשרה של ארץ-ישראל השלמה וגושי-אמונים, וסיפקה להם את החסר. הנה, במיזרח הפי-רוע של "היהודה ושומרון", יש הכל: ערביים-

אינדיאנים, תלוציסטיוניזם, התנחלויות, מיבצרים מכור דיים בקרב הילידים הרצחניים, גברים קשוחים. נשים האוחזות בנשק. הערבי הטוב היחיד הוא הערבי המת.

זהו התבוללות חדשה — התבוללות במיתוס האמרי-קאי, המייבא לארץ בעטיפה מזוייפת. אין לו דבר עם חזון הציונים, שאנו רואים אותם עכשיו מדי שבוע בסידרה עמוד האש. אנשים כמו יוסף טרומפלדור וא"ד גורדון, אבל הוא מתעטף באיצטלה של ציונות, יהדות, אדוני צבאות, שמע ישראל — הכל במיבטא אמריקאי מובהק.

המיתוס של המערב הפרוע הוא מזוייף. הוא בא לחפות על הפשע הנורא של רצח העם האינדיאני. כיום זהו מיצרן ממוסחר, קצת אבסורדי.

אך הצעירים המיסכנים האלה, בעלי ההוויות הפא-טיות, חיים בו, על חשבוננו ועל חשבון עתידנו.

ההנאה שלי היתה לא רק בהשמעת דיעותינו. שהתי-קבלו על דעת המצרים בשלמותם, אלא גם בפגישה עם מוצטפה כאמל מוראד, מנהיג האופוזיציה הליברלית-סוציאליסטית, שיש לה שני נציגים בפרלמנט בן 382 החברים. מסתבר כי שנינו היינו בחזית הדרום במילי-המתת-ש"ח, זה מול זה, ויכולנו להחליף זיכרונות נוס-טלגיים על הפגנים שהמטיר עלינו (הוא היה תותחן) ועל הנסיונות שלנו להשמיד את הסוללה שלו. היו ימים.

הצדעה לחייל מצרי

בעת ביקורי הראשון במצריים בא לי החשק לבקר באלכסנדריה. גיליתי זאת לירידי מורסי (הד"ר מורסי סעד-אל-דין, שניהל את ההסברה המצרית בימי המהפך ההיסטורי). הוא אמר לי: "יופי יש צוות קולנועי שרוצה גם הוא להגיע לאלכסנדריה. אתן לכם ליווי משותף".

באותם ימיראשית לא יכולנו עדיין לזוז במצריים בלי ליווי ושומרי-ראש. למצרים היה נוח יותר לארגן לנו מסע משותף.

כך למדתי לראשונה על כוונתו של מיכה שגריר לצלם סרט על חייל מצרי שנהרג במלחמה. דיברנו על העלילה במהלך הנסיעה, בעת ששתינו בבת-יקפה בעיני-רות של הדלתה ובמלון פלסטין באלכסנדריה. שם נפרדנו, אך נפגשנו שוב כעבור כמה שעות. שגריר היה מדוכא ומאוכזב. הוא לא מצא את המישהפה

שחיפש, וחשד במארחים שלנו שאינם להוטים כל-כך לעזור לו במשימה זו. איש-ביטחון מיצרי מנע בעדו מלתחקר חייל מיצרי שהיה ידידו של הצעיר שנהרג.

על כן ציפיתי במישה-מחמת להקרנת הסרט בטל-וויזיה. אודה על האמת, חששתי, כל-כך קל לקלקל סרט כזה, להגניב בו צליל מזוייף אחד, שיקלקל את המנגינה כולה. קל להידרדר לקיטש, לפאתוס, לרגשנות מופרזת, לחוסר-רגישות.

ציפתי, התרגשתי. אילו היה מיכה שגריר לידי בתום הסרט, הייתי מחבק אותו.

הייו ומותו של מוחמד מחמוד נאדה תוארו ביראת-כבוד. מול עינינו קם לתחייה אויב, הייל, אדם.

שמעתי אם ישראלית צעירה מפליטה בהתרגשות כמי שמגלה עולם שלם חדש: "באמת, למיצרי יש גם כן אמה. מה זה, הוא לא בן-אדם? למה הוא צריך למות?" והרי זו כל תורת השלום על רגל אחת.

פישפשתי בניירותי ומצאתי שיר שכתבתי באמצע מלחמת-העצמאות, בהתרגשות של רגע, ליד חולייקאת (חלץ של היום). כשאספתי את כתבות-המלחמה שלי בסירי בשדות פלשת 1948 רציתי לכלול בו את השיר, אך מיד שף, שקיבל על עצמו לערוך את הספר, אמר לי שהשיר רע מדי.

איני סבור כי השיר השתפר עם השנים, אך נדמה לי שהוא מבטא את אשר הרגשתי שוב לשמע דברי הוריו ואחי של החייל המיצרי, שלא בכזו ולא אמרו מילה אחת של אבל, אשר יכלה להביח את אורחיהם הישראליים.

הנה הוא:

הוא שכב לו בצד הדרך, / עת דהרתי בג'יפ אל הקרב, / הוא שכב ערירי ובליונוע, / המוות סגר את עיניו.

לפני כעשר שנים נערך באולם של תיאטרון בפאריס הוויכוח הפומבי הראשון מאז אלפיים שנה בין מצרי וישראלי. את המיפגש יזם הצייר היהודי מארק האלטר. המצרי היה הסופר לוטפאללה סוליימאן. אני הייתי הישראלי.

לפני שהגענו למקום הוזהרנו: יהיה חם. כמה ימים לפני כן התנפלה חבורת בית"רים על אסיפה פרז-פלסטינית של שמאלנים בקמפוס של אוניברסיטת פאריס. הזינו את משתתפיה בשרשרות-ברזל, אחרי שהשמאלנים פוצצו אסיפה ציונית. ריח של אלימות עמד באוויר.

מאחורי הקלעים מצאנו שוטרים ומכביאש במצב-הכך, מוכנים לזינוק. האולם היה מלא עד אפס מקום, והקהל התחלק לשלושה חלקים כימעט שווים: בית"רים ודומיהם, פלסטרי-נים ושמאלנים קיצוניים, וסתם אנשים שבאו לש-מוע.

עבדאללה

דיברנו בהילופין — סר-ליימאן בצרפתית נהדרת, אני בצרפתית קלוקלת. הוא שלל את קיומה של ישראל הגיונית, אני הטפתי לדוקיום בין ישראל ובין מדינה פלסטינית שתקום. היה נדמה לי ש-קצתי, אולי מפני שברי-קשתי מדי פעם מהקהל לעזור לי במציאת המילים הצרפתיות. אף אגרוף אחד לא הורם, השוטרים נשאר מובטלים.

בשורה הראשונה ישבו דיפלומטים ערביים מחצי תריסר מדינות, ובלטו ביניהם המצרים. השגרירות הישראליה שלחה רק משקיף אחד כדי שידווח על דיבריי-הבגידה שאשמיע. אך הלה נאלץ (כפי שסיפר לי כעבור שנים) להגיש דו"ח נלהב, בסוף הערב הזמין אותי ידיד צרפתי לאכול ארוחת-ערב מאוחרת בחברת המצרים, וכך נמשך הוויכוח, שהיה בבחינת "מגע עם האויב".

תמהתי אז אם יוכוח כזה יכול להביא תועלת כלשהי. השבוע קיבלתי תשובה.

המישלחת הפרלמנטרית המצרית נפגשה עם חברי הסיעות הקטנות בקומת-המרתף בכנסת. בפתח השיחה הזכיר היו"ר שלה, הד"ר מוחמד האסד עבדאללה, שסיפרי חילחמת היום השבעי היה הספר הראשון על ישראל שקרא בחייו, וכי בפעם הראשונה שמע את דבריו של ישראל כאשר הופעתי באותו ערב בפאריס. לא יכולתי כמוכן להודות. "הוסיף בחיוך עדין, עבדאללה היה אז גולה בפאריס. מפני שהתנגד למישטרו של גמאל עבד-אל-נאצר. כיום הוא מוזכר מיפילגת השילטון באלכסנדריה, פרופסור לכלכלה ויו"ר ועדת-החוק של הפרלמנט המצרי.

הפגישה היתה מעניינת במיוחד, כי הופיעו בה, מציינו, משה שמיר, גידעון האזנר, שולמית אלוני ואני. מייגון רחב, שלא היה כדוגמתו בפגישות עם הסיעות האחרות.

אני מכיר את רמת המישלחות הפרלמנטריות הישראליה, המורכבות על-ידי עסקני-מפלגות המממנים את עצמם, לפי המפתח של הסיעות הגדולות, ועל כן התפעלתי מרמתם של כמה מן האורחים המצריים. הם השיבו לישראלים בעדינות, בנימוס ובתבונה רבה.

שולמית אלוני דיברה על האופציה הירדנית, בנוסח המערך. עבדאללה השיב לה באדיבות שזה לא העסק שלה, וגם לא שלו — הפלסטינים לבדם יחליטו אם ירצו לחיות במדינה פלסטינית או בירדן.

אך הדו-קרב המעניין ביותר היה בין משה שמיר ובין פרופסור מצרי. איש-התחייה, שדיבר הפעם באדי-בות יחסית, ציטט את רונלד רגן שאמר (כאשר הושבע יום לפני כן) שהוא מוכן להקריב הרבה למען השלום, אך לא להיכנע למענו. חוזה-השלום הוא כניעה ישראלית, אמר שמיר, ועל כן יש לשנותו.

השיב לו הד"ר מחמוד מוחמד מחפוז, מומחה לקרינה גרעינית, ושריב-ריאות לשעבר, "אכן, הכניעה לאקדח היא חרפה", אמר, "אך הכניעה לאידיאל אנושי היא כבוד. השלום הוא אידיאל המעניק כבוד למי שנכנע לו." ועל פחדיה-בביטחון של ישראל: "מצבורי-נשק אינם מעניקים ביטחון, אלא לשעת. הביטחון של ישראל יהיה מובטח רק כאשר כל עמי המרחב ירצו להיות עם, ישראל בשלום."

ברחבי ישראל נשמעים דבריו של שמיר כיום כדברים נורמליים. אך כאשר הם נאמרים באוזני ציבור זה, קורה משהו מוזר: הם מתגלים כדברי-סירוף, ואילו הדברים הנשמעים בישראל כמטורפים נשמעים בציבור כזה כנורמליים.